

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

70 Litigantiu[m] p[ro] t[empor]alib[us] (Hederliß narre[n]) Nole. Bona
[com]mendata dimittere p[ro]pter sca[n]dalu[m] vita[n]dum/ p[ro]pter
scandalu[m] pusillo[rum]: p[ro]pria non dimittere: bona ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Litigantiū pro tēporalibus

accris: vt pūebre deditur Ludolfus carthu. Audi Aplm. Si q̄s nō vult opari nō māducat. ij. Thessalon. ij. Sic Joannes q̄ nō vult opari cibū q̄ perit: p̄fusus fuit ab alio fratre: vt in Vitasp. legit fo. cxxxij. j.

Tertia nola: nihil sollicitari de futuro. Nolite solliciti esse: ait dñs. Et q̄s cogitās p̄t adijcere cubitū ad staturā suā: Et qd solliciti estis: Nec gētes inq̄runt: hec in defensionē adducūt sue pigrifici. Nō intel ligētes monitōem dñi: nō em̄ sollicitudinē oēm tollit: s̄z irrōnabile nīa miā. s. supflūā: z aiām inq̄tatem z suffocātem: de qua dñs Mat. xij. Sollicitudo seculi suffocat v̄bū. Si oēs sollicitudinē p̄hibuiss̄: nō dī xisset Paul⁹ Romano. xij. Qui p̄est in sollicitudine. Et. ij. Tim. j. Cū Romā venissem sollicitate me q̄sunt. vt in. ij. q. lv. arti. vj. z ar. vij. vbi pla ad. ppositū. Et nedū de p̄ntib⁹: sed in futurū suo mō sollicitari optz de t̄palib⁹: nihilominus salua monitōe dñi: q̄ d̄r: Nolite solliciti esse in crastinū. Habet em̄ h̄ suū bonū intellectū: s̄m̄ expositiōem b. Thome ar. vij. quē vide. Si em̄ nihil sollicitari de crastino opteret: nō dixisset Sapiens: Glade ad fornicā o piger: z p̄sidera vias eius: z disce sapiē tiam: q̄ cū nec habeat ducem: nec p̄tectorē: nec p̄ncipem: parat in estas te cibum sibi: z p̄gregat in messe qd̄ comedat. Notate v̄ba: signate mys teria. Nota: ad fornicā. Erubescē o hō discere ab animali: z tali aiāli paruulo: tū q̄ hō es z rōnalis z ad imaginē dei creatus. Erubescat grādiusculus scholaris a puulo doceri: pudeat ab erigis animalib⁹ nos mores trahere. Aut Scne. Formica ducē boiez nō h̄z: cū? creplū sequat: nec p̄ceptorē: cuius v̄bo ad h̄ doceat: nec p̄ncipē a quo eius ne gligentia puniat. Tu aut̄ hec oia habes: z adhuc ea negligentior es: su p̄ futuris nihil curās: neq̄ q̄ aiām neq̄ q̄ corp⁹ respiciūt. Q̄t mala puenuit ex his stultis negligentib⁹ puisionē corpalem: Inde furta/lu di/homicidia: qz currūt ad bella: relinquūt v̄rores z pueros in fame z nuditat. (sugend die dopen) Experiunt̄ vez esse (wer nit gabiet so die brem z ablet/der laufft im winter mit einem seil vnd fragt hat yemans how seyl) Prouideant rectores reip. de his: cogant eos ne sua dilapis d̄r: laborez opa manuū suaz: z sollicitudinē debitā gerāt: als nō sunt excusabiles eiusdē rectores.

Dñica. xix. Festo vndecim milium virginū.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl. j. Euangelium de dñica.

Hep̄tuagesima turba stultoz est: in iudicio p̄ t̄palib⁹ bonis litigantiū. Ipi v̄ic̄ q̄ irrōnabil̄ p̄tēdunt nihil soluentes neqz remittētes sine p̄tentōe: nō em̄ oēs p̄tēdētes iudicial̄ sunt fatui. Quippe q̄ z Paul⁹ ad cesarē appellauerit: z b. Tho. Cantuariē. p̄tra regē Anglie p̄ t̄palib⁹ p̄tēdebat: z bodie multi. reli giosi actōes intentāt: nō tñ stulti sunt: qz nō irrōnabil̄: sed rōnabil̄ h̄ faciūt. Et quō igit̄ hi ab alijs dinosci poterūt: Septē nolis.

Prima nola est: bona p̄mendata p̄pter scandalū vitādū dimittere. **X**
 Sunt duplicia bona: aut b. Tho. ij. ij. Quidā sunt nostra: q̄dā v̄o sunt
 nobis ad seruādū p̄ alijs z disp̄sandū p̄ cōitate (vt au. Pe. de Pa.) cō
 missa: sicut bona ecclē p̄mittunt̄ p̄latis: z bona cōia q̄buscūq; reip. res
 cōiūto. Nox. p̄seruatio sicut z depositoz imminet his q̄b̄ sūt p̄missa
 ex necessitate: z ideo nō sunt p̄pter scandalū dimittēda: sicut nec alia q̄ sūt
 de necessitate salutis. Nec Tho. Nō sunt inq; dimittēda fm̄ Antho.
 q̄n. s. repetant̄/ vel p̄mittēda auferrī: siue fm̄ Pe. de Pal. dist. xxxviij.
 q̄ri: p̄pter nullū scandalū sunt dimittēda vsurpātib; s; sunt repetēda/
 saluis debitis circūstātijs/ q̄ dnt̄ in talib; obseruari. Lur̄ rō est: qz fide
 lis custodia z dispensatio talū incūbit his q̄b; p̄missa est/ ex necessitate
 p̄cepti: z ideo sicut p̄ceptū nō est omittēdū p̄pter scandalū: sic nec istd.
 Nec Pe. de Pal. Concordat Durādus ibidē. Et sic b. Tho. Cantu
 ariē. archieps nō dimisit q̄n̄ repeteret res ecclē: q̄uis inde sc̄q̄ret scan
 dalū regis Anglie. Audiāt h̄ p̄curatores hospitalū z ecclāz: q̄ timore
 q̄cūq; res paup̄ez aut ecclāz p̄ diuino cultu deputatas/ in vsus cōita
 tis aut alios p̄phanos p̄uertūt. Ulex. d̄t h̄ Antho. p̄te. ij. ri. vij. c. iij. §.
 vi. Si tyrānus aliq̄s teneret aliq̄ bona ecclē: z ex repetitōne inde sc̄q̄ret
 scandalū/ nō solū tyranno sed z ecclē/ seu p̄lo vel clero/ p̄tra quē ille ma
 lignaret: ita q̄ maius est; damnū sc̄q̄ndū ex tali repetitōe z rehabitōe
 q̄ ex eius carētia: licitū z iustū videt̄ ea dimittere: h̄ em̄ videt̄ esse redi
 mere veratōem suā. Et q̄d dictū est q̄ nō dnt̄ dimitti talia p̄pter scan
 dalū: intelligēdū videt̄ p̄pter scandalū illius solius. Vel ita q̄ nō sc̄q̄t̄
 aliud maius scandalū. De facto b. Tho. Cantuariē. p̄t. dicti/ q̄ forte
 illis t̄pib; q̄ repetebat erāt ānera sp̄ialia: q̄z rex nō erat capax: sic ius
 p̄cipiēdi decimas z b̄mōi. Vel ēt qz ml̄ra fecerūt sc̄ti ad superogatoez
 z maiorē p̄fectōem: ad q̄ tñ nō tenebant̄ de necessitate salutis: sic q̄ Am
 brosi. p̄hibuit Theodosiū intrare ecclām an̄ publicā p̄niam factā: vel
 eum in choro stare z b̄mōi. Nec Antho. Alludere videt̄ huic dicto b.
 Tho. in. iij. scripti. distin. xxxviij. q̄ ēt q̄ q̄nq; q̄s licite nō p̄t dimittere
 q̄n̄ repeteret sine p̄iudicio alteri: vt cū q̄s gerit curā rei aliene/ siue cōita
 tis/ siue alicuius p̄uate p̄sonē: z tūc peccaret desistēdo a petitiōe/ nisi de
 p̄sensu illi⁹ curā gerere d̄z: aut nisi timeret mai⁹ piculū imminere/
 q̄ sit damnū illi⁹ rei. Nec ille. Videt̄ ex his sc̄q; q̄ testamētarij q̄b; im
 minet piculū rez suaz/ p̄p̄uaz/ vel lesionis corp̄alis: si bona paup̄ib; le
 gata heredib; nō p̄miserint eedere/ culpābiles nō sint. Nō em̄ videt̄ q̄
 legās z legatari⁹ voluerint eos ad h̄ obligari: neq; testamētarij ip̄i on⁹
 h̄ sub tali p̄ditōe quolibet assumpsissent. S; h̄ videt̄ b. Tho. in. ij. ij. **Z**
 qz ea q̄ sunt de necitate salutis/ nō sunt p̄pter q̄dcūq; damnū dimitten
 da: p̄seruatio aut̄ talū/ sicut z depositoz (fm̄ eūdē) imminet his q̄bus
 sunt p̄missa ex necessitate: igit̄ zē. Logita z inq̄re vitatē sup̄ illo p̄ sc̄es
 natōe p̄scie testamētarioz magistri Joan. Symler: q̄b; mors erat p̄mi

Litigantiū p̄o tēpōralibus

nata p̄ heredes eius: q̄b̄ iussu ep̄i p̄stabant q̄ngenti florent: non eis / sed pauperib̄ legati.

Secūda nola est: p̄pter scādalu pusilloz, p̄pria nō dimittere. Si scādalu ex nō dimittedo t̄palia bona q̄z nos sumus dñi / oriat̄ p̄pter ignorantia vel infirmitate alioz / q̄d appellat̄ scādalu pusilloz: tūc vel totaliter dimitteda sunt t̄palia: vel aliter scādalu sedādū. s. p̄ aliquā admonitōem. *Uñ Aug.* d̄t in li. de ser. dñi in mō. Dandū est q̄ nec tibi neq̄ alteri noceat / q̄ntū ab hoīe credi p̄r: z cū negaueris q̄d petit / indicanda est iusticia / vt nō eū inanē dimittas. Ita em̄ petēti te dabis: q̄uis nō sp̄ id q̄d petit dabis: z melius ei aliqd̄ dabis / cū petētem iniuste correxeris. *Uñ* voluit nola hāc b. *Paul⁹*: seminās em̄ sp̄ualia / t̄palia stipēdia nō accepit: ne offendiculū daret euāgelio *Christi*. j. *Cor.* ii. Scādalu em̄ h̄ q̄d vitabat *Ap̄ls* / ex ignorantia p̄cedebat gentiliū q̄ h̄ nō p̄suerat: z ideo ad t̄ps abstinēdū erat vt p̄us instruerent̄ h̄ eē debitū. *Et* ex sili causa. s. p̄pter scādalu vitandū ec̄ca abstinet de decimis erigēdis in terris in q̄b̄ nō ē p̄suetū decimas soluere. *Uñ* p̄legit lesio nē talis dānt ad euitādū piculū maioris mali. *Et* si h̄ facit ec̄ca / multo fort⁹ d̄z h̄ facere vna singularis p̄sona: vt d̄t *Lya Nat.* v. Sic z *Christus* dñs iussit p̄ se z *Petro* dare theloncū: ne inqt̄ scādalizemus eos: *Matth.* x. vii. Gentiles em̄ thelonarij ignorabant *Ch̄m* immūnē esse a tributo: s̄m *Lyam*.

Tercia nola: bona p̄pria dimittere p̄pter scādalu phariseoz. Nascit̄ aliqñ scādalu ex malitia / q̄d est scādalu phariseoz. *Et* p̄pter eos q̄ sic scādala p̄citāt / nō sunt t̄palia dimitteda: q̄z h̄z noceret bono cōi: daret em̄ eis rapiēdi occasio: z noceret ip̄is rapiētib̄ / q̄ retinēdo aliena ī pctō remanerēt. *Uñ Grego.* d̄t. iij. *Mora.* Quidā cū t̄palia nobis rapiūt / solummō sunt tolerādi: q̄dam eq̄tate seruata p̄hibēdi: nō sola cura ne nostra subtrahāt / s̄z ne rapiētes nō sua semetip̄os pdāt. S̄z ais: *Hiero.* d̄t: Omnia q̄ p̄nt p̄termitti salua triplici vitate / sunt p̄pter scādalu dimitteda: s̄z t̄palia p̄nt p̄termitti salua triplici vitate. Rñdeo breuiter q̄ non: q̄z si passim p̄mitteret̄ malis hoīb̄ vt aliena raperēt / vgeret hoc in detrimentū veritatis vite z iusticie: vt dictū est: z ideo non optet p̄pter q̄dcunq̄ scādalu t̄palia dimitti. *Et* q̄d est igit̄ inq̄s quod d̄t dñs *Matth.* v. *Ei* q̄ vult tecum p̄tendere in iudicio / z tunicā tuāz tollere: dimitte ei z pallium. *Et* *Ap̄ls*. j. *Cor.* vj. *Jam* q̄dem oino delictū est in vobis / q̄ iudicia habetis inter vos: quare nō magis iniuriā accipitis: quare non magis fraudē patimini: Rñdeo q̄ illud p̄ceptus dñi est intelligēdū s̄m p̄paratōem animi: vt sc̄z hō sit paratus p̄us pati iniuriā vel fraudē q̄z iudiciū subire / si hoc expediat: q̄nq̄ tñ no expediat: vt dictū est. *Et* s̄m̄ intelligēdū est v̄bū dñi. *Uñ* de his p̄cedētib̄ bus z alijs in quarto scripti *Thome*: vbi lat⁹ z clari⁹. z *Pe.* de *Pal.* dist. xxxviij. z *Asten*.

Quarta nola est: debita nō soluere ex neq̄tia. Sunt q̄ cū possint soluere debita/nolūt (quēadmodū q̄dam ex diuitibz) sed p̄crastinat: et nisi cogant iudicialr nihil tradūt. Etia (inquit) p̄trabā tamdiu iudicialr q̄ usq; eū tedeberit: et pla q̄ sit capitalis summa expēderit. Cogitat nequā ille interea vias et dolos quēadmodū impediāt pauperē creditorē artificio alicui opificē aut agricolā/ne creditū pbare possit: putat se tūc tū tū in p̄scia si defecerit in p̄batōe. Erras o frater. Nō cū defect⁹ p̄batōis excusat a pctō p̄sciam/sed in facie ecce: vt ait b. Tho. dist. xxxviii. q̄rti in lra. Esto: nesciat iuder et actor: tū tu et de⁹ iniquitatem in occulto nouistis. Sed nō postulat inq̄s a me debitū: sed t̄pus p̄ eo interpellat. Fateor non postulat: q̄ nō audet: timet ne ad aliū declinet et te suū cōductorem p̄dat.

Quinta nola est: debita nō soluere ex negligentia. Sūt q̄ debita soluere neq̄unt p̄ paup̄tate quā incidit: q̄ sunt de turba fatuoz negligētū. Inde expectat q̄usq; excōicant miseri. Sūt em̄ hec seq̄le negligentie: q̄ mutuāt pecuniā ab alijs/si tū inueniūt mutuātes: quā cū redere tpe statuto nō p̄nt/in laq̄os cadūt excōicationū. Quid ḡ facim⁹? **E** Pete dilatoem aut misericordiam/aut cede bonis: h̄ est vltimū refrigeriū.

Sexta nola est: ad nō soluendū instigare. Sūt aduocati/pcuratores et notarij/aliq; eis filios: q̄ nesciētes in iudicio docēt et iducūt: q̄ ex parua cā magnā/et ex riuulo fluuiū deducere nouerūt: pessime reip. pestes q̄cū litigia deberēt sopire/ea excitāt p̄pter q̄stū scripture/signilli etc. Sic iudices cū siniam deberēt pmulgare: q̄ vidēt eam p̄tra p̄te cui fauent p̄cessurā: ideo differūt q̄usq; inecat p̄cordia. Hic grandis silua inuectiōnū p̄tra aduocatos p̄t. Procuratores q̄z lingua vt cōlibre/q̄ vsus scutellā graui⁹ pecunia ponderātem declinat: q̄ q̄ plus soluit/ill⁹ causam defendunt.

Septima nola: q̄etm cause iuste nō p̄eligere. Esto habeas cām iustā q̄ in iudicio possz defendi. p̄ taliū exq̄sitōe: erat tū san⁹ in loco pecuniā negligere p̄ pacē: in modio litis vir vna vola est charitas. Cōpositio erat inēda/et cedēdū p̄ti etiā debite. Essent h̄ multa dicēda/q̄ ponit b. Tho. q̄rto scripti de p̄fectis: an et q̄n possint reperere suas. Ego aut trāscō: h̄ admonēs fidelr vt nedū p̄fecti/sz etiā oēs ch̄tiani sup̄sedeant a p̄tōe iudiciali et strepitu/quē iuris appellāt: pot⁹ medietatē recipiat debiti q̄z q̄ litē inecat: dūmō tū cetera sint paria. i. q̄ ex nulla p̄te teneat ad repetitōem vel recētōem. Et cur ita inq̄s: Jō q̄ nō oibz expe- **D** dit talis repetitio: tū p̄ honestatē. Prou. xx. Honor ē boi q̄ se separat a p̄tentōe. Tum sc̄do p̄ pacis p̄seruatōem. Chryso. Dīne iudiciū irrisorio cordis ē. Tū tertio p̄ pctōz vitatōem. Chryso. Difficile ē rē dimittere: sz difficult⁹ ē de iudicio sine pctō exire. Ideo appellat delictū. p̄ Cor. vi. Tū q̄rto p̄ aduocatoz malignitatē: adde et p̄curatores/notarios et alios eis filios; de q̄b⁹ Ps. Tota die iniusticiā cogitauit lingua

Sordidorum

na. Sicut nouacula acuta fecisti dolū. Vere nouacula acuta: radū
em linguis suis apices de lris z instrumētis: p̄ta talia loq̄ntes z scribē
bētes: z etiā foramina (vt aliq̄n de semetip̄is iactāt) p̄ eadē loq̄ntes/ q̄si
nouacula essent rup̄ta z scissa: eradūt deniq̄ pecunias vsq̄ ad cutē: et
q̄diu sperāt se aliqd abrasum ire/ tādū plōgant cām: q̄ spe cessante/ cā
z nō an̄ finit. Tum q̄nto p̄pter scōz exēpla/ factor̄ z dictōz. Clamat
dñs: Si q̄s vult tecū p̄tēdere in iudicio z tollere tunicā: da ei z palliū.
Et Paul⁹. Cur nō fraudē magis patimini: Et cur hec oīa: p̄tē pacē
quā optauit Eb̄is discipulis suis seruādā. Nesciebant duo cremite liti
gare/ ponētes tegulam in medio: iussitq̄ alter alter dicere/ mea est zē.
Eūz vn⁹ diceret: later me⁹. Rēdit alter: si tu⁹ est/ tolle eū. Itaq̄ sine
lite discesserūt/ p̄tendere nesciētes. Clamat itēz Paulus. ij. Ephe. v.
Videte quō caute ambuletis: nō q̄si insipiētes/ s̄ q̄si sapiētes redimen
tes tps: qm̄ dies mali sunt. Redime tps o fr̄at: noli p̄tēdere z tps liti
gys occupare: qd̄ p̄ exercitio bonoz opez erpendēdū ē/ p̄tēdo/ medi
tādo/ orādo. Redime tps futur⁹ o fr̄at: i. tps oportunitatē ad vacādū
z seruēdū deo/ etiā cū incōmodo tpali. Temp⁹ redimit q̄ dat de suo vt
vacet deo. Redime tps p̄teritū tanq̄ chaz z p̄ciosum. i. redime in vno
tpe qd̄ min⁹ fecisti in alio. Sic fac: z noli fieri imprudēs z fatu⁹: vt p̄
p̄seruādo tpali bono p̄das eternū: p̄ obulo florenū. Clama cū sapiēte
David: Redime me a calūnijs hoim/ vt custodiā mādāta tua. A calū
nijs inq̄: q̄ fieri solent seruis dei a malis z litigiosis in iudicio p̄tendē
tibus. Rogemus dñm.

Dñica. xx. Festo Simonis et Jude.

Stultoz infinitus est numerus. Ec̄s. j. Euangelium de dñica.
Sptuagesima p̄ma turba stultoz est: sordidoz z turpium:
(wieß/ grob/ vnschaffen narre) q̄ h̄bis vtunt turpib⁹/ morib⁹
bus z factis (vō wießen wortē/ wyßen vnd wercken) Plane
plena sunt oīa loca his fatuis: z etiā inter p̄mores numeran
tur in curijs p̄ncipū z ciuitatū. Sed dicitis: z cur hi poti⁹ q̄ alij appellā
tur turpes/ sordidi/ q̄ de luxuria z gula loquunt z eis indulgēt: cū in q̄
libet pctō sit turpitudine z sordēs: Dic quō sunt pctōres turpes z sordi
di: Si s̄ scire volueris: vidēdū erit p̄mo qd̄ pulchr⁹/ qd̄ pur⁹/ qd̄ subri
le: deinde facile scire poterimus qd̄ turpe/ qd̄ sordidū z grossum. Cap
amus p̄mo de pulchritudine. Dicit Heron sup Maḡt. q̄ differūt for
mositas/ pulchritudo z decor. Formositas in figura est: pulchritudo
in colore: decor aut̄ in viuacitate: z oīa hec dicunt speciositas: exēpluz
in imagine ponit. Sic aīe formositas est in trib⁹ potētij: pulchritudo
in ḡfa/ donis z vtutib⁹: decor vō in exercitio taliū. Ecōtrario igit̄ tur
pitudine aīe/ in p̄uatōe hoz z eoz p̄rio: pura in p̄uatōe ḡfaz z vtutū: in
p̄uatōe actiū bonoz: maxime aut̄ in p̄rij. s. vitij z pctis. Porro de